

Jaargang 1 • nummer 2
december 2003
Tweemaandelijks nieuwsbrief

Ver. Uitg.: Gerolf Annemans,
Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel.

1

• **Staatsschuld:**
commentaar

2

• **Staatsschuld: vervolg**
• **Ondernemings-**
conferentie

3

• **Ondernemings-**
conferentie: vervolg

4

• **Publieke schuld:**
begrippen en definities

**jaarlijkse geldstromen
naar het thuisland
Landen van vertrek:
Top vijf**

Verenigde Staten	24,0
Saudi-Arabië	13,0
Duitsland	7,0
België	6,9
Zwitserland	6,9
Frankrijk	3,3

In miljard euro.

Bron: IMF.

Staatsschuld: Verhofstadts hypotheek

De topministers maken zich sterk begin 2004 een feestje te kunnen organiseren. De schuldratio - de staatsschuld in percentage van het bruto binnenlands product (BBP) - zou namelijk in januari of februari van volgend jaar voor het eerst sinds 1983 onder de drempel van 100% zakken. Bij nader inzien blijken de prestaties in verband met de schuldafbouw toch niet zo rooskleurig te zijn als de regering ons wil doen geloven, integendeel zelfs.

Begin jaren negentig was de toestand van de openbare financiën ronduit dramatisch. De opeenstapeling van begrotingstekorten gedurende het vorige decennium leidde tot een onhoudbare schuldenberg. In 1993 werd de kaap van 10.000 miljard Belgische frank overschreden en bereikte de schuldratio een record van bijna 138%. Dankzij een rigoureuus saneringsbeleid - de convergentiecriteria van Maastricht eisen een maximaal tekort van 3% en een schuldgraad van hoogstens 60% om toegelaten te worden tot de eurozone - slaagde de regering Dehaene erin het tij te keren. Eind 1997 was het tekort gezakt tot 2%, de schuldgraad daalde tot onder 125%.

De beslissing over de Europese Monetaire Unie (EMU) viel op de Top van Brussel (mei 1998). Met een schuldgraad van nog steeds meer dan het dubbele dan toegestaan, was België lang niet zeker van een toegangsticket. De werkgroep die de Top voorbereidde, adviseerde om België toch toe te laten, zij het onder strenge voorwaarden. Om de norm van 60% binnen de tien jaar te bereiken zou vanaf 1999 een jaarlijks begrotingsoverschot van 2,7% en een primair saldo - overheidsuitgaven exclusief rentebetalingen - van 8% gerealiseerd moeten worden. De werkgroep wees erop dat de Belgische overheid van de schuldkwestie een blijvende prioriteit moest maken. Premier Dehaene slaagde erin via een politiek compromis de voorwaarden te verzachten. Door de toezegging om het primair saldo in de toekomst te stabiliseren boven 6% en de schuld verder af te bouwen, werd België toegelaten tot de eurozone.

Door de saneringen van voorgaande regeringen en geholpen door een hoogconjunctuur begon de regering-Verhofstadt I in ideale omstandigheden. Het begrotingstekort nam snel af, het primair saldo bedroeg 7%, de schuldgraad was medio 1999 gedaald tot 115% terwijl de economie ruim 3% groeide. In de waan dat de economie zou blijven groeien, gooide Verhofstadt alle voorzichtigheid overboord. In plaats van voor schuldafbouw noodzakelijke overschotten op de begroting op te bouwen, verkoos de paars-groene coalitie een sinterklaaspolitiek. Besparingen waren een schim uit het verleden, voortaan predikte de regering een 'alles gratis beleid.' De conjuncturomslag van 2000 gooide echter roet in het eten. Er was geen ruimte meer voor beloofde budgettaire initiatieven. De regering moest haar toevlucht nemen tot allerlei kunstgrepen om toch maar een (artificieel) evenwicht te bekomen. De minister van Begroting, Johan Vande Lanotte, probeerde de schijn nog hoog te houden. De invoering van het goudhamsterprincipe - voorzichtige ramingen van de toekomstige economische parameters via een budgettaire veiligheidsmarge - en een heus Zilverfonds zouden de schuldafbouw garanderen. De regering slaagt echter niet in haar opzet: terwijl onder Dehaene de schuldratio jaarlijks met gemiddeld bijna 4% daalde, moet Verhofstadt zich tevreden stellen met een

vervolg op pagina 2

Staatsschuld: Verhofstadts hypotheek

vermindering van nog geen 3% per jaar. Sinds het aantreden van Verhofstadt I is de schuld in absolute termen zelfs gestegen met ongeveer 5 miljard euro tot bijna 276 miljard per einde 2002. Slechts door de uitverkoop van activa, zoals de Credibe- en Aleshportefeuilles (woonkredieten) en de dubieuze Belgacomoperatie, samen goed voor ruim 8 miljard euro, hoopt de regering de schuldgraad alsnog onder 100% te krijgen. Dat de schuld hiermee op termijn enkel zal toenemen - door toekomstige vorderingen nu reeds te incasseren - is blijkbaar geen probleem voor de huidige regeringsploeg. Daarenboven wordt met geen woord meer gerept over de overname van de historische NMBS-schuld ter waarde van bijna 7,5 miljard euro. Het regeerakkoord vermeldt nochtans dat deze operatie voor eind 2005 dient te beginnen.

Ondanks meerdere aanmaningen van 'Europa' weigert België structurele maatregelen te nemen om de schuld doeltreffend en langdurig af te bouwen. Het wordt nog lang wachten op de reeds lang aangekondigde begrotingsoverschotten. Vooral de evolutie van het primair saldo is onrustwekkend: voor het eerst sinds 1996 zakt deze parameter in 2003 onder 6%. Het Planbureau voorspelt dat dit overschot in 2006 rond 4% zal stabiliseren. Dit impliceert dat de rentelasten op de schuld weer groter worden dan de hiervoor beschikbare middelen (zie grafieken pagina 4). Een opstoot van de intrestvoeten, niet ondenkbaar bij de huidige historisch lage rentestand, zou dan ook catastrofale gevolgen voor de openbare financiën hebben.

Door enkele kunstgrepen en camouflagetechnieken - waar zelfs de Europese Commissie fundamentele vragen bij stelt - probeert de regering Verhofstadt ons te doen geloven dat de schuld afneemt. De gevolgen op lange termijn zijn echter niet te overzien. Einde 2002 bedroeg de totale schuld 275,75 miljard euro - of bijna 27.000 euro per inwoner. Het ziet er jammer genoeg niet naar uit dat we vlug van deze hypotheek verlost zullen worden.

**Volgend nummer:
uitgebreide analyse van het transportbeleid.**

Actuele dossiers:

- Transfers • Fiscale amnestie •
- Sociale zekerheid van migrerende werknemers •
- De werkgelegenheidsconferentie 2003 (twee delen) •

Ook een volledig en stevig dossier 'Staatsschuld: Verhofstadts hypotheek' is beschikbaar op de Studiedienst.

Ondernemingsconferentie: oude wijn in nieuwe zakken

Donderdag 11 december stelde de Vlaamse Ondernemingsconferentie haar resultaten voor. Van de 114 miljoen euro die de Vlaamse regering voor de conferentie besteedt, gaat 33 miljoen euro naar de begeleiding van werklozen, 14 miljoen euro naar dienstencheques voor kinderopvang en 5 miljoen euro naar vorming. Naar export, risicokapitaal en de gratis startersadministratie gaat telkens 10 miljoen. Het innovatiebudget bedraagt 20 miljoen euro. De vakbonden vinden het resultaat te oppervlakkig. De werkgeversorganisaties geven de Vlaamse regering het voordeel van de twijfel. Agoria (het vroegere Fabrimetal) mist wel een industriële visie.

Reeds in 1994 schreef de Europese Commissie een 'Geïntegreerd Programma ten behoeve van de KMO's,' in het zog van het toenmalige 'Witboek' over groei, werkgelegenheid en competitiviteit van Jacques Delors. In datzelfde jaar vroeg de OESO de lidstaten meer oog te hebben voor multinationale ondernemingen. De lidstaten zouden jaarlijks 60 miljard dollar dienen uit te keren aan multinationals en slechts 1 miljard dollar aan de KMO's. Nochtans staan de KMO's voor meer dan de helft van de tewerkstelling in en zorgen ze in niet geringe mate voor de sociale promotie van de arbeiders.

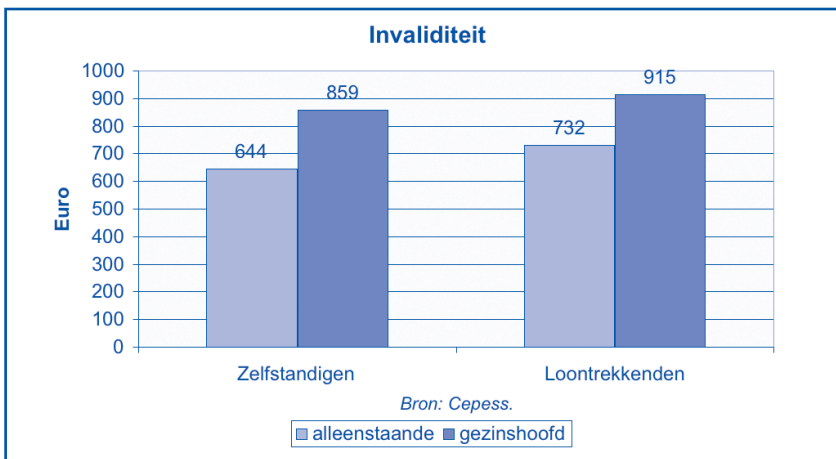
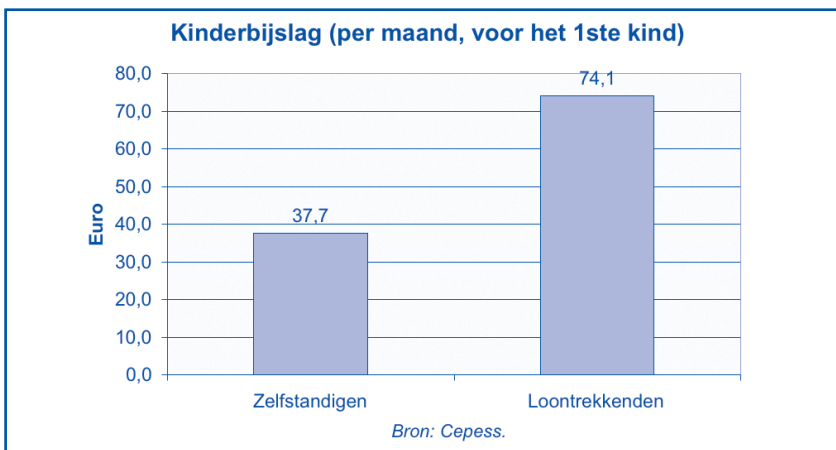
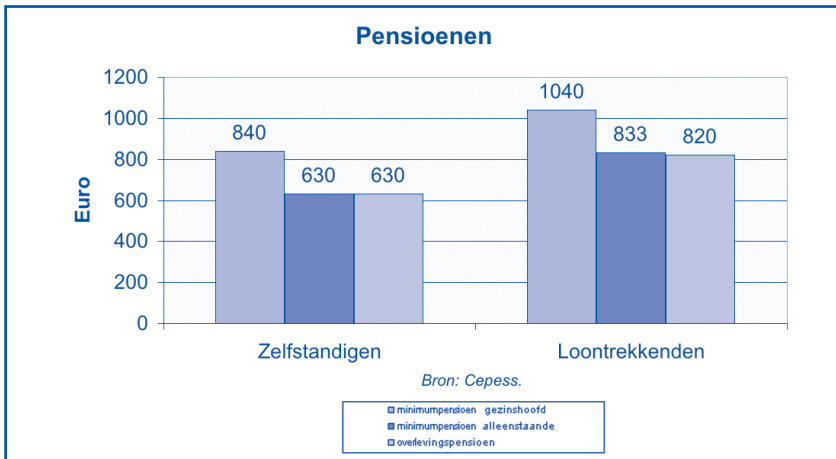
In juni 1995 organiseerde de Europese Commissie in Parijs een Europees forum ter bevordering van het ondernemerschap. Voorafgaandelijk publiceerde het Instituut voor de Middenstand in samenwerking met het Planbureau - een werkgroep opgericht bij KB - een 'KMO-plan' (1989). De voorschriften van de Europese Commissie, die van de OESO en die van het nationale KMO-plan bleven in ons land echter dode letter. Deze voorschriften benadrukken de noodzaak voor de lidstaten om voor alle economische, financiële en sociale maatregelen een specifiek KMO-luik te voorzien. Overheidsmaatregelen focussen immers teveel op de mogelijkheden en structuren van grote bedrijven. Maatregelen zijn vaak ook geografisch te gecentraliseerd en functioneel te versnipperd. Een gecoördineerd en geïntegreerd beleid ten bate van de KMO's dringt zich op. Het KMO-begrip is in elk geval te allesomvattend. Een onderscheid dient gemaakt tussen (a) ambacht, KM industrie (KMI), (b) diensten aan bedrijven, diensten aan personen, KM handel en (c) de vrije beroepen.

Op sociaal vlak is de situatie van de zelfstandigen in ons land zonder meer benard: de histogrammen op pagina 3 spreken voor zich.

Een gelijkberechtiging van zelfstandigen en loontrekkenden zou 700 miljoen euro kosten. Hiervoor is geen budgettaire

ruimte. De gelijkberechtiging door de zelfstandigen zelf laten betalen is contraproductief en zou het ondernemerschap definitief afremmen. Het is immers duidelijk dat door de sociale lasten de arbeid de arbeid doodt. De vraag waarom werkgevers en werknemers het sociaal beleid van een land moeten dragen is legitiem. Het Beveridge-Bismarck-systeem van 1944/1945

hervormingen zouden volgens Marcia De Wachter 185.000 en zelfs 400.000 jobs kunnen creëren. Het probleem van de sociale zekerheid voor de zelfstandigen zou meteen opgelost zijn. Het zelfstandig ondernemen zou opnieuw aantrekkelijk worden. Inzake de financiering van dit systeem dient opgemerkt dat door jobcreatie de uitgaven van de overheid voor werkloosheid

heeft afgedaan en is totaal voorbijgestreefd. Ingaande op deze gedachtegang publiceerde NBB-directeur Marcia De Wachter een studie waarbij de algemene middelen het gezinsbeleid en het gezondheidsbeleid financieren. (14/11/2003, De Tijd) Luc Cortebeek, voorzitter van het ACV, treedt deze visie bij. In een uitzending op Kanaal Z sprak hij zich zelfs uit voor het beperken van de sociale lasten voor de bedrijven tot de 'professionele risico's:' arbeidsongevallen, arbeidsziekten en werkloosheid. Dat betekent eveneens een verlaging van de werknemersbijdragen tot een minimum. Deze structurele

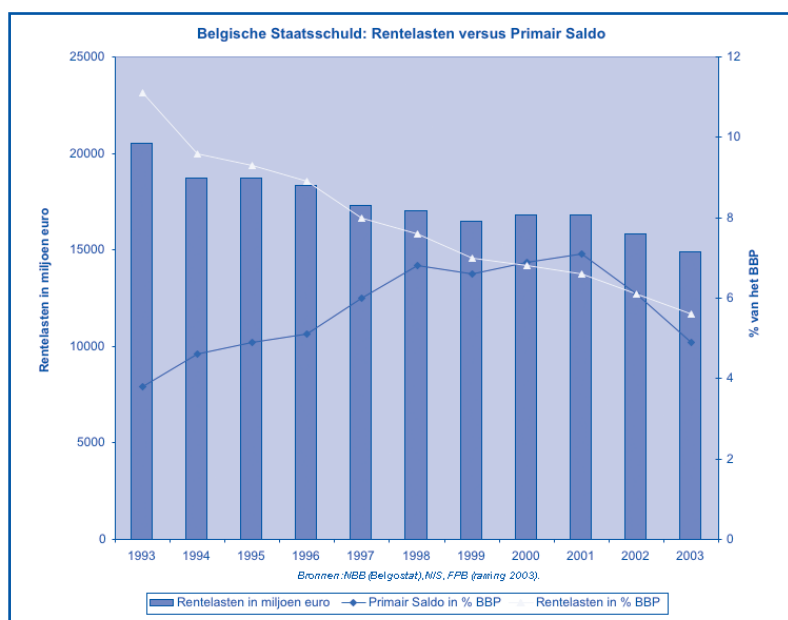
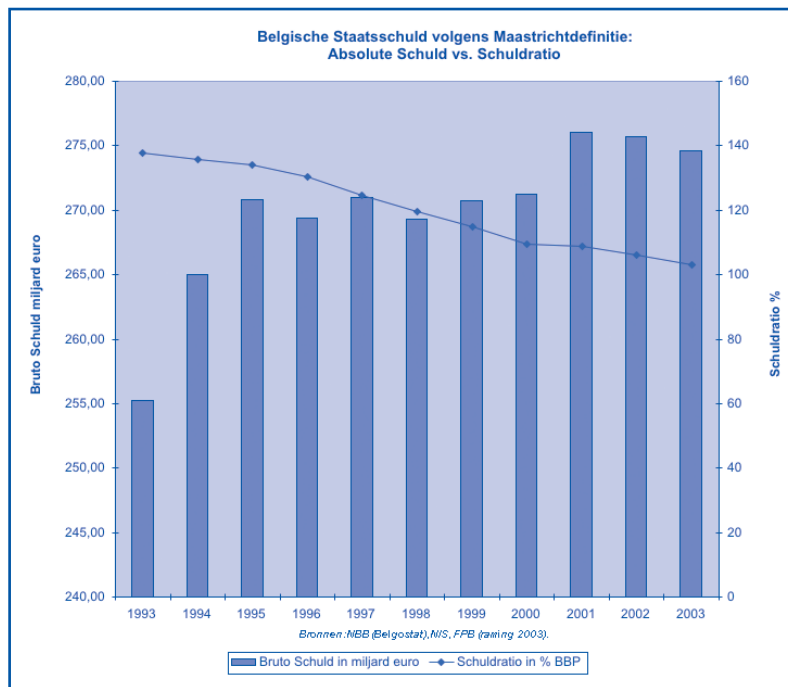
drastisch verminderen en haar inkomsten verhogen. De financiering is dus niet het probleem. De regering zou aan het Federaal Planbureau kunnen vragen een econometrisch model uit te bouwen met variabelen die rekening houden met al deze componenten. De verschillende takken van de sociale zekerheid moeten dan ook ontkoppeld worden en niet meer in het bodemloos vat van de RSZ terecht komen. In een volgend stadium zou dit beleid kunnen toevertrouwd worden aan de deelstaten. Dat een en ander nog een lange weg te gaan heeft, blijkt duidelijk uit de reactie van federaal Justitieminister Laurette Onkelinx (PS) op Marcia De Wachters voorstel: "De financiering van de kinderbijslag en de gezondheidszorg via fiscale weg is de eerste stap naar een regionalisering. Daar wil ik zelfs niet over spreken. Nooit." (15/11/2003, De Tijd)

Volgens de Europese Commissie vormen de KMO's de bakermat van de economische groei. Maatregelen ten gunste van de KMO's dienen gedecentraliseerd en gecoördineerd in 'KMO-centra,' vanaf de vormingsfase tot de volmaking, de technische bijstand en de kapitaalstructuur. Deze centra bestaan al in Vlaanderen, maar de overheid dient hun bevoegdheden uit te breiden. Kleine en Middelgrote Industrie (KMI) dient nauwer betrokken te worden bij export, bij bestellingen van openbare besturen en bij O&O (Onderzoek en Ontwikkeling). De toegang van KMI's tot Delcredere en Creditexport vereist bovendien een flexibele benadering. Het Amerikaanse systeem van de 'Small Business Administration' (SBA) is een goed voorbeeld. Bij de SBA's worden alle overheidsbestellingen geplaatst en 60% van de bestellingen bij KMO's. Een SBA O&O-fonds werkt uitsluitend ten bate van KMO's. De eerste 'Competitiviteitsdag' van de Europese werkgeversfederatie Unice te Brussel (14/11/2003) onderlijnde dat een bedrijf starten in ons land 56 dagen kost en in de VS slechts 3 tot 4 dagen. Onze federale en gewestelijke administratie moeten een omwenteling ondergaan en écht bedrijfsvriendelijk worden.

De ondernemingsconferentie van minister-president Bart Somers moest niet te ver gaan zoeken en haar tijd niet verspillen. Zij kon eenvoudig kennis nemen van de EU-voorschriften, van die van de OESO en van het forum van Parijs én deze gewoon toepassen. Hier zijn natuurlijk visie, goede wil en doorzettingsvermogen voor nodig.

Publieke schuld: begrippen en definities

Gegevens over de staatsschuld kunnen nogal variëren volgens de bronnen die gebruikt worden. De verschillende definities over het schuldbegrip liggen aan de oorzaak van deze verwarring. Een te enge definitie leidt tot een onderschatting van de werkelijke situatie, een te brede definitie daarentegen zal de reële cijfers overschatten. Hieronder volgt een summier overzicht van de belangrijkste termen die van toepassing zijn op de schuldproblematiek.

De **openbare schuld** is de som van de schuld van de verschillende subsectoren: federale overheid, Gewesten en Gemeenschappen, lagere overheden en sociale zekerheidsinstellingen. De **brutoschuld** omvat de totale uitstaande schuld zowel in euro als deviezen. Als we dit begrip verminderen met de door de overheden aangehouden financiële activa - zoals deposito's en bedrijfs participaties - verkrijgen we de **nettoschuld**. De schuld kan ook uitgesplitst worden volgens looptijd. Schuldtitels van maximaal 1 jaar bestemd om tijdelijke schatkisttekorten te overbruggen vormen de **vlottende schuld** of schuld op korte termijn. Leningen met een (middel)lange looptijd, uitgegeven ter financiering van begrotingstekorten, vallen onder de noemer **geconsolideerde schuld** of schuld op lange termijn. Geografisch kan de schuld verdeeld worden in **binnenlandse schuld**, meestal leningen uitgegeven op de nationale markt in euro, en **buitenlandse**

schuld die in principe bestaat uit de leningen in deviezen bestemd voor de buitenlandse kapitaalmarkt. **Directe schuld** wordt rechtstreeks door de staat uitgegeven, terwijl **indirecte schuld** wordt aangegaan door openbare instellingen waarbij de financiële lasten gedragen worden door de staat. Leningen van ondergeschikte besturen om uitgaven van de centrale overheid te financieren vormen de **gedebudgetteerde schuld**. Deze techniek wordt gebruikt om de uitgaven buiten de actuele begroting te houden. Betreffende leningen zullen pas ten laste van de begroting vallen bij de intrestbetalingen en kapitaalaflossingen. De **gewaarborgde schuld** omvat alle leningen van de openbare sector die een staatswaarborg genieten. Indien de debiteur in gebreke blijft, draait de federale overheid op voor de betaling van intresten en/of kapitaal. Op Europees vlak tenslotte wordt gebruik gemaakt van de **Maastrichtschuld** of de 'geharmoniseerde geconsolideerde bruto-overheidsschuld volgens het Verdrag van Maastricht.' Dit begrip omvat de directe, indirecte en gedebudgetteerde schulden van de gezamenlijke overheid, exclusief de schulden tussen de verschillende overheden en ten opzichte van het Internationaal Monetair Instituut.

De schuld wordt meestal weergegeven als een percentage van het bruto binnenlands product, de **schuldgraad** of schuld ratio. Het BBP is de totale waarde van goederen en diensten die gedurende 1 jaar in het land worden geproduceerd.

Het **primair saldo** is het verschil tussen de ontvangsten en uitgaven van de overheid zonder de rentelasten. Het omvat aldus de beschikbare middelen voor de rentebetalingen op de schuld. Een te laag primair saldo in combinatie met een nominale economische groei kleiner dan de rentevoet, leidt tot het **sneeuwbaaleffect**. De rentelasten worden te groot, zodat opnieuw moet geleend worden om ze te kunnen betalen.

Contactadres Financieel-Economische Commentaren: Madouplein 8 bus 9, 1210 Brussel • Fax: 02.218.19.58
Abonneer via fec@vlaamsblok.be, ook voor tussentijdse nieuwsflitsen en deze nieuwsbrief in PDF-formaat.